

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.08.2020, sp. zn. 25 Cdo 4393/2018, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.4393.2018.1

Číslo: 34/2021

Právní věta: Z důvodů zvláštního zřetele hodných může soud přiměřeně snížit náhradu škody podle § 2953 odst. 1 o. z. i tehdy, je-li škůdcem právnická osoba.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.08.2020

Spisová značka: 25 Cdo 4393/2018

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Moderace náhrady škody soudem [Moderační právo soudu], Náhrada škody, Škoda

Předpisy: § 2953 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 25 Co 77/2018, 25 Co 78/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Kolíně rozsudkem ze dne 20. 7. 2017, č. j. 19 C 241/2016-160, zastavil řízení co do částky 20 000 Kč s příslušenstvím (výrok I), vyhověl žalobě v části, již se žalobce domáhal zaplacení částky 42 832 Kč s příslušenstvím a příslušenství z částky 62 832 Kč (výrok II), zamítl žalobu v části, již se žalobce domáhal zaplacení částky 62 832 Kč s příslušenstvím (výrok III), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok IV); samostatným usnesením ze dne 24. 7. 2017, č. j. 19 C 241/2016-173, rozhodl o nákladech státu. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobci přísluší právo hospodaření k pozemku parcelní číslo 1 v katastrálním území K., jehož vlastníkem je stát. Pozemek je určen k plnění funkce lesa a je součástí honitby, jejímž uživatelem je žalovaný. Na jaře 2016 žalobce na předmětném pozemku vysadil sazenice borovice lesní a srnčí zvěř na tomto porostu způsobila jeho poničení a částečné snížení jeho přírůstu. Celková výše škody činí 125 664 Kč. Žalobce uplatnil právo na náhradu škody u žalovaného v prekluzivní lhůtě stanovené § 55 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti (dále jen „zákon o myslivosti“), a žalobu podal před uplynutím lhůty podle § 55 odst. 3 tohoto zákona. Žalovaný je podle § 55 odst. 1 písm. b) zákona o myslivosti povinný k náhradě vzniklé škody. Soud prvního stupně nevzal za prokázané, že by škoda vznikla nebo se zvětšila byť jen částečně v důsledku okolností přičitatelných žalobci, ačkoli nepřijal u vysazených borovic žádné

opatření k předcházení škodám, neboť ze znaleckého posudku vyplynulo, že v tomto konkrétním případě nešlo o postup vymykající se odborným postupům v lesním hospodářství (§ 2918 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, dále jen „o. z.“). V okolnosti, že škoda byla způsobena jarním (a nikoli obvyklým zimním či letním) okusem sazenic, shledal důvod zvláštního zřetele hodný ve smyslu § 2953 odst. 1 o. z. pro snížení nahrazované škody na polovinu. Vložil, že jarní okus zvěří je dle znalce nanejvýš neobvyklý, proto nemohl vznik škody dobře předpokládat žalobce ani žalovaný, tudíž by měli nést škodu stejným dílem. Aplikace § 2953 odst. 1 o. z. není vyloučena, neboť nebylo prokázáno, že by škoda byla způsobena porušením odborné péče žalovaným (§ 2953 odst. 2 o. z.). Současně přihlédl k poměrům žalobce (poškozeného), který je držitelem honitby a obhospodařuje veškeré lesy ve vlastnictví státu. Důvodem pro moderaci výše škody s odkazem na § 2953 o. z. naopak podle soudu nejsou majetkové poměry žalovaného.

2. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 4. 2018, č. j. 25 Co 77/2018-274, 25 Co 78/2018, jako soud odvolací změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II tak, že je žalovaný povinen zaplatit žalobci 17 699 Kč s příslušenstvím a dále příslušenství z částky 20 000 Kč, pokud se žalobce domáhal zaplacení 25 133 Kč s příslušenstvím, žaloba se zamítá (výrok I), potvrdil ho ve výroku III (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výroky III-VI). Na rozdíl od okresního soudu dospěl k závěru, že žalobce nepřijal možná opatření k předcházení škodám a neprovedl účinnou ochranu vysazovaných rostlin, aby nedošlo k jejich okusu zvěří, ačkoli měl možnost využít přípravky, kterými by rostliny před zvěří uchránil. Ze znaleckého posudku, výsledku znalce ani jiných důkazů nebylo zjištěno, že by něco bránilo oplocení borovic nebo jejich postřiku. Odvolací soud shledal zavinění žalobce na vzniklé škodě podle § 2918 o. z. v rozsahu 20 %. Při stanovení výše náhrady vzal v úvahu kromě majetkových poměrů žalovaného i počet jeho členů, jejich majetkové poměry, a tím i jejich možnosti ovlivňovat finanční hospodaření spolku. Spolek tvoří šest lidí, z nichž jsou tři starobní důchodci, jeden invalidní důchodce, pouze dva členové jsou výdělečně činní, z toho jeden v exekuci. Příjem žalovaného je tak tvořen zejména státními dotacemi. Výsledek jeho hospodaření za rok 2014 činil 17 962,38 Kč, z toho členské příspěvky tvořily 14 500 Kč. V roce 2015 hospodařil žalovaný se ztrátou ve výši 37 924 Kč a v roce 2016 činil výsledek hospodaření 18 295 Kč, v němž je již zahrnuta uhrazená náhrada škody žalobci ve výši 20 000 Kč a pokuta 1 000 Kč Městskému úřadu Kolín. Odvolací soud uvážil celospolečenský význam a smysl žalovaného, jehož činnost se neuskutečňuje za účelem zisku, ale za účelem provádění myslivosti, směřuje k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního dědictví. Zánik takového spolku ekonomickou likvidací v důsledku povinnosti k náhradě škody není v zájmu společnosti, navíc za situace, kdy stát činnost zájmových spolků výrazně ekonomicky podporuje. Odvolací soud proto podle § 2953 odst. 1 o. z. náhradu škody žalovanému snížil o částku 62 832 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu řešena. Jako dovolací důvod uvedl nesprávné právní posouzení věci. Namítl, že v celém řízení nebyl proveden žádný relevantní důkaz, který by odůvodnil závěr o porušení jeho prevenční povinnosti založené v § 53 zákona o myslivosti. Povinnosti, které vlastníků lesa ukládají právní předpisy, řádně splnil, jeho spoluzavinění na vzniklé škodě nebylo prokázáno. Pokud by žalovaný jako uživatel honitby udržoval stavy spárkaté zvěře mezi minimálními a normovanými, ke škodám by nemohlo dojít. Odvolací soud nezjistil řádně skutkový stav a nehodnotil důkazy v jejich vzájemných souvislostech, nad objektivní odpovědnost žalovaného, který jako uživatel honitby odpovídá za vzniklou škodu bez zřetele na své zavinění, nadřadil jeho ekonomickou situaci. Odvolací

soud pochybil, jestliže podle § 2953 o. z. vzal v úvahu majetkové poměry žalovaného jako zapsaného spolku, neboť nejsou důvodem zvláštního zřetele hodným pro snížení náhrady škody. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 o. s. ř., a proto se zabýval jeho přípustností.

5. Uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. není zpochybnění samotného hodnocení důkazů soudem, opírajícího se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř. Námitky proti zjištěnému skutkovému stavu či proti hodnocení důkazů nejsou předmětem dovolacího přezkumu a ani nezakládají přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod č. 4/2014 Sb. rozh. obč.). Námitky týkající se splnění nebo nesplnění prevenční povinnosti podle § 53 zákona o myslivosti, a tím i závěru o částečném spoluzpůsobení škody dovolatelem, proto nemohou založit přípustnost dovolání. Dovolatelem formulované právní otázky vycházejí z odlišného skutkového stavu, než je ten, který zjistily soudy obou stupňů a jehož správnost dovolací soud přezkoumávat nemůže. Není tak uplatněn způsobilý dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.).

6. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda je možné moderovat výši náhrady škody podle § 2953 o. z., jestliže je škůdce právnickou osobou, neboť se jedná o otázku, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena. Vymezením důvodu dovolání je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

7. Dovolání není důvodné.

8. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

9. Podle § 2953 odst. 1 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

10. Podle § 2953 odst. 2 o. z. se odstavec 1 nepoužije, způsobil-li škodu ten, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, porušením odborné péče.

11. V nové úpravě, jež přes rozdíly ve formulaci § 2953 o. z. a § 450 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), vychází z obdobných principů, lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury.

12. Citované ustanovení zakotvuje tzv. moderační (zmírňovací) právo soudu určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah, tak, aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co v konkrétním případě lze po škůdci spravedlivě požadovat. Patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo

právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností, lze-li je podřadit pod pojem „důvodů zvláštního zřetele hodných“. V občanském zákoníku ani v jiných občanskoprávních předpisech není tento pojem definován a pro posouzení, zda jsou v konkrétním případě takové důvody dány, zákon přináší pouze příkladná hlediska, soud proto může v odůvodněných případech použít moderační právo i na základě jiných okolností. Zákon tedy nestanoví všechna kritéria, jimiž je naplněn pojem „důvody zvláštního zřetele hodné“ a jimiž je třeba poměřovat přiměřenost snížení náhrady, ani nevyžaduje, aby všechna demonstrativně vyjmenovaná hlediska byla naplněna (srovnej též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. [25 Cdo 691/2006](#), publikovaný pod C 5797 v Souboru civilních rozhodnutí NS, C. H. Beck, dále jen „Soubor“). Jeho aplikace přichází v úvahu i tehdy, je-li škůdce povinný k náhradě škody na základě zákonné objektivní odpovědnosti (stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 23. 11. 1983, č. j. [Cpj 10/83](#), publikované pod č. 3/1984 Sb. rozh. obč.). Jak ze systematického řazení normy, tak z účelu a smyslu zákona lze dovodit, že ustanovení § 2953 o. z. se jako obecné pravidlo uplatní ohledně všech tzv. odpovědnostních typů, neboť nelze z ničeho dovodit, že by se mělo týkat jen některého z nich (obdobně je tomu například při využití institutu společné odpovědnosti více škůdců v § 2915 a 2916 o. z., postihu podle § 2917 o. z., spoluzpůsobení si újmy poškozeným podle § 2918 o. z., jakož i celého oddílu 3 dílu 1 hlavy III o. z. o způsobu a rozsahu náhrady).

13. Smyslem tzv. moderačního práva soudu je zmírnění dopadu povinnosti nahradit škodu na škůdce tam, kde by uložení povinnosti v plném rozsahu představovalo s přihlédnutím ke všem okolnostem přílišnou tvrdost. Východiskem tohoto ustanovení je úvaha, že v některých případech zvláštního zřetele hodných, byla-li škoda způsobena neúmyslně, by uložení povinnosti nahradit ji v plném rozsahu bylo v rozporu s preventivními i reparačními účinky odpovědnosti za škodu a principy spravedlnosti. Využití moderačního oprávnění soudu je výjimkou z principu plné náhrady škody a rovněž zásahem do práva poškozeného vlastnit majetek podle čl. 11 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod. Soud k němu proto smí přistoupit pouze výjimečně a své rozhodnutí musí řádně a důkladně odůvodnit. Ustanovení § 2953 odst. 1 o. z. výslovně vyžaduje existenci důvodů zvláštního zřetele hodných, pro které lze výjimečně částečně odeprít poškozenému právo na náhradu škody.

14. V obecné rovině není vyloučeno, že z pohledu zákonné úpravy podmínek moderačního práva soudu podle ustanovení § 2953 o. z. všechna hlediska v něm demonstrativně uvedená nemusí být zvažována, jestliže nejsou ve srovnání s jinými okolnostmi pro posouzení daného případu podstatná (významná), a nestávají se tudíž součástí hypotézy právní normy. Na druhé straně zákonem označená hlediska jsou bezpochyby typickými, nejčastějšími a zpravidla nejpodstatnějšími důvody, zakládajícími potřebu moderovat. Ukládá-li zákon v první řadě, aby bylo zvažováno, jak ke škodě došlo, dává soudu prostor k posouzení všech v úvahu přicházejících okolností, které se vyskytly v souvislosti se škodní událostí a které je třeba zohlednit podle míry relevance, jež jim lze z pohledu moderačního oprávnění soudu přisuzovat. Jde zároveň o zcela logické hledisko, neboť v různorodých životních situacích může škoda vzniknout za specifických poměrů, které sice nemusí mít vliv na vznik odpovědnosti, avšak právě z jejich pohledu může požadavek na plnou náhradu škody vyznívat jako nepřiměřeně přísné či tvrdé opatření. Protože smyslem moderačního práva je především odstranění tvrdosti dopadu povinnosti k náhradě škody do poměrů osoby, která za ni odpovídá, důvodně zákon zmiňuje výslovně i majetkové poměry zúčastněných osob. Vzhledem k demonstrativnosti výčtu není vyloučeno zohlednit ani poměry osob právnických. To dovodila judikatura již při aplikaci § 450 obč. zák. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. [25 Cdo 4506/2008](#), Soubor C 9722). V předchozí úpravě tak musela být soudním výkladem odstraněna disproporce způsobená zřejmě jistou legislativní nedůsledností, kdy byl s účinností od 1. 1. 1992 (novela provedená zákonem č. 509/1991 Sb.) transformován pojem občan na fyzickou osobu, aniž bylo vzato v úvahu, že v nových společenských a ekonomických podmínkách může i na straně právnických osob (dříve organizací)

nastat majetkové rozrůznění.

15. Tuto nelogičnost převzala i úprava obsažená v § 2953 o. z., a dokonce důvodová zpráva může vyvolávat dojem, že je tomu tak záměrně, říká-li, že „jako dosud má být i do budoucna upravena moderační pravomoc soudu, která má přicházet v úvahu, je-li škůdcem osoba fyzická a nezpůsobila-li škodu úmyslně“. Toto pojetí, které ovšem nerespektuje předchozí judikatorní vývoj, podporuje v právnické literatuře Melzer in Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 961, bod 13, opačně ovšem Pašek M. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3107, bod 5, a to právě s odkazem na dřívější judikaturu. Podle dovolacího soudu zde není opodstatněného důvodu, aby se při prakticky shodné právní konstrukci obou ustanovení nově výklad moderace zužoval jen na některé subjekty, neboť i majetkové poměry právnických osob mohou být natolik skrovné, že by nepoužití zmírňovacího práva soudu mohlo vést k jejich finanční likvidaci a potažmo i k dotčení zájmů poškozeného. Poměry (nejen majetkové) poškozeného jsou druhou stranou mince, protože právě v porovnání stavu obou účastníků spočívá nalezení balance mezi spravedlivou výší náhrady a eliminací případného tvrdého či až likvidačního dopadu plné náhrady na nemajetného škůdce. O smysluplnosti takového výkladu svědčí právě projednávaný případ, kdy žalovaným subjektem je právnická osoba, jejíž majetkové poměry jsou natolik omezené (rozpočet v řádu několika desítek tisíc korun, nepočetná členská základna), že by uložení povinnosti k plné náhradě škody, za kterou zapsaný spolek odpovídá, vzhledem ke zjištěným a odvolacím soudem přehledně a výstižně vysvětleným okolnostem případu, bylo nepřiměřeným zásahem do majetkové sféry mysliveckého spolku, jímž by byla ohrožena nejen jeho schopnost dostát finančním závazkům, nýbrž vůbec možnost vykonávat činnost, která má kromě jiného i společenský a kulturně-historický význam. To platí tím spíše i proto, že požadovaná částka, která je pro žalovaného na hranici jeho platební schopnosti, je naopak zcela marginální z pohledu finančních toků, s nimiž disponuje státní podnik hospodařící se všemi lesy ve vlastnictví státu. Soud může z důvodů zvláštního zřetele hodných snížit přiměřeně náhradu škody podle § 2953 odst. 1 o. z. i v případě, že škůdcem je právnická osoba.

16. Z výše uvedeného vyplývá, že dovolací důvod není naplněn. Odvolací soud nepochybil, jestliže při rozhodování o rozsahu náhrady škody postupoval podle § 2953 odst. 1 o. z. a zohlednil okolnosti vzniku škody, majetkové poměry škůdce i jeho celospolečenský význam a smysl. Postupoval v souladu s judikaturou dovolacího soudu potud, že rozlišil důvody pro snížení náhrady újmy podle § 2918 o. z. z titulu spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy a podle § 2953 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných, neboť jde o samostatné, na sobě nezávislé instituty, pro jejichž uplatnění musí být splněny v tom kterém zákonném ustanovení uvedené předpoklady (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. [25 Cdo 2216/2019](#)). Rovněž mu nelze vytknout, že využil svého moderačního oprávnění v případě tzv. objektivní odpovědnosti. Protože své úvahy o rozsahu snížení přesvědčivě a přehledně zdůvodnil zákonnými a racionálně použitými kritérii, nelze je považovat za nepřiměřené.

17. Protože napadený rozsudek je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správný, dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání zamítl.

Odlišné stanovisko JUDr. Pavla Simona

S publikací navrženého rozhodnutí nesouhlasím, neboť jsem přesvědčen o věcné nesprávnosti závěru o použitelnosti moderačního práva soudu podle § 2953 o. z. ve vztahu k náhradě škody, za kterou odpovídá právnická osoba.

Rozhodující senát se svým výkladem ocitl mimo jazykový výklad daného ustanovení, které výslovně

počítá s možností použití moderace práva na náhradu škody jen v případě, kdy je škůdcem člověk. Jedinou metodu právního výkladu, kterou měl senát k dispozici pro to, aby rozšířil použitelnost hypotézy dané právní normy na případy, kdy je škůdcem právnická osoba, je analogie, a to s motivací naplnit účel daného ustanovení.

To rozhodující senát učinil, avšak v rozporu s § 2 odst. 2 o. z., podle kterého zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce. Slova daného ustanovení hovoří jasně jen o škodě způsobené člověkem. Úmysl zákonodárce je jasně vyjádřen v důvodové zprávě tak, že dané ustanovení „ ... má přicházet v úvahu, je-li škůdcem osoba fyzická a nezpůsobila-li škodu úmyslně.“

Domnívám se proto, že rozhodující senát setrváním na judikatuře vztahující se k § 450 obč. zák. překročil svou pravomoc při tvorbě práva, jestliže rozhodl v rozporu s jazykovým vyjádřením daného ustanovení a zřetelným úmyslem zákonodárce.

Nadto mi nepřijde srovnání závažnosti dopadů povinnosti hradit újmu do poměrů člověka a právnické osoby jako správné. U právnické osoby jde přece jen o právní fikci, která sama o sobě necítí a neprožívá, a již z toho důvodu ji uložení uvedené povinnosti nemůže zasáhnout stejně jako člověka.